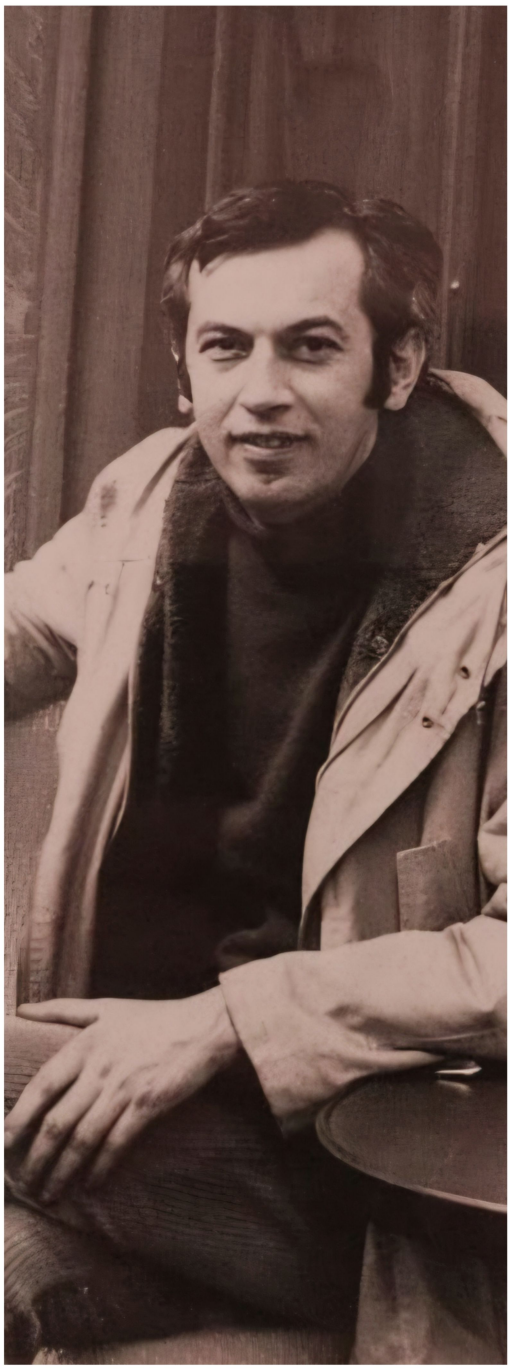
KNJIŽICA SAŽETAKA

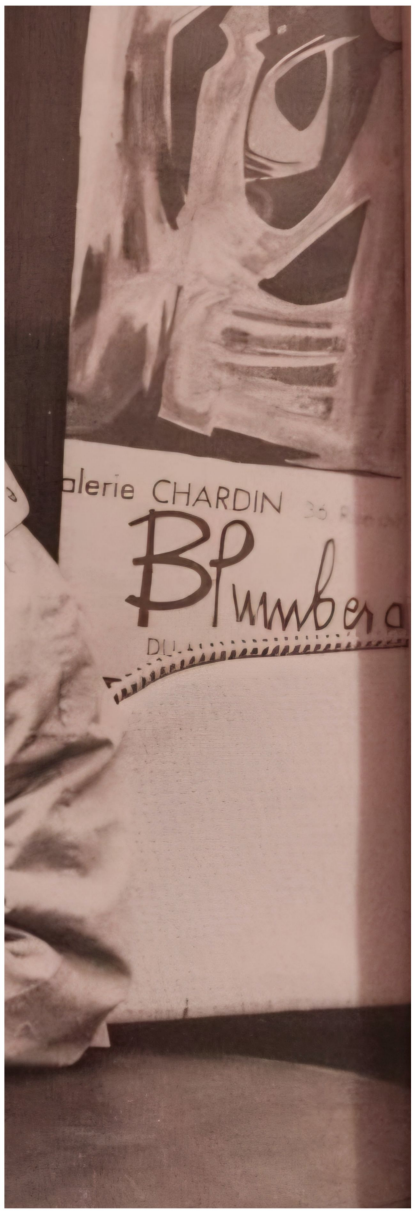
Znanstveni skup

Bruno Busić

život i djelo

16. 10. 2026.

početak u 9 sati

Hrvatski državni arhiv

Marulićev trg 21, Zagreb

Projekt: TEMELJI HRVATSKE SAMOSTALNOSTI

Organizatori: Sveučilište obrane i sigurnosti dr. Franjo Tuđman; Hrvatski institut za povijest; Institut društvenih znanosti Ivo Pilar; Hrvatski državni arhiv; Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru

e-mail: temelji.hrvatske.samostalnosti@sois-ft.hr

Knjižica sažetaka

Znanstveni skup *Bruno Bušić - život i djelo*

Zagreb, 16. listopada 2026.
Hrvatski državni arhiv, Marulićev trg 21, Zagreb

Organizatori
Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“
Hrvatski institut za povijest
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Hrvatski državni arhiv
Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru

Programsko-organizacijski odbor
dr. sc. Miroslav Akmadža, Hrvatski institut za povijest
prof. dr. sc. Dražen Barbarić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru
dr. sc. Dinko Čutura, Hrvatski državni arhiv
dr. sc. Željko Holjevac, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
dr. sc. Ivan Hrstić, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar (potpredsjednik Odbora)
dr. sc. Tomislav Kardum, Hrvatski institut za povijest
dr. sc. Luka Knez, Sveučilište u Zadru
dr. sc. Domagoj Knežević, Hrvatski institut za povijest
prof. dr. sc. Ivo Lučić, Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“
dr. sc. Josip Mihaljević, Hrvatski institut za povijest (predsjednik Odbora)
doc. dr. sc. Ivan Pepić, Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“ (potpredsjednik Odbora)
Lucija Zadro, mag. hist., Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“

Tajnici skupa:
dr. sc. Tomislav Kardum, Hrvatski institut za povijest
Lucija Zadro, mag. hist., Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“

Znanstveni skup organiziran je u sklopu znanstvenog projekta „Temelji hrvatske samostalnosti“ koji zajednički provode Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“, Hrvatski institut za povijest, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Hrvatski državni arhiv i Filozofski fakultet Sveučilišta u Mostaru.

Program znanstvenoga skupa

Bruno Bušić – život i djelo

Petak, 16. listopada 2026. | Hrvatski državni arhiv, Marulićev trg 21, Zagreb

Otvaranje skupa

09:00–09:15	**Pozdravni govori predstavnika organizatorskih ustanova**

Dokumentarni film

09:15–09:30	**Dokumentarni film „Hrvati – teroristi ili borci za slobodu“ (isječak)**

Sjećanja na Brunu Bušića

09:30–09:45	**Ivanka Madunić Kuzmanović**
09:45–10:00	**Ljerka Mintas Hodak**
10:00–10:15	**Dražen Budiša**
10:15–10:30	**Mate Ljubičić**
10:30–11:00	**Stanka za kavu**

I Djelovanje u Hrvatskoj i Hrvatsko proljeće (moderator: Ivan Pepić)

11:00–11:15	**Sanja Knežević**, Književni i publicistički prinosi Bruna Bušića u hrvatskoj periodici do odlaska u emigraciju
11:15–11:30	**Tomislav Jonjić,** Bruno Bušić i Tajna organizacija hrvatske inteligencije (TIHO)
11:30–11:45	**Josip Mihaljević**, Bruno Bušić i Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske (1965. – 1969.)
11:45–12:00	**Domagoj Knežević**, Političko suđenje Bruni Bušiću u okolnostima sloma Hrvatskog proljeća
12:00–12:15	**Ivo Lučić**, Odnos i suradnja Brune Bušića i Franje Tuđmana
12:15–13:30	**Stanka**

II Politička emigracija i mreže suradnje (moderator: Josip Mihaljević)

13:30–13:45	**Ivan Hrstić**, Čvorovi i oka: mreža hrvatske političke emigracije, čitana iz korespondencije Brune Bušića
13:45–14:00	**Lucija Zadro**, Analiza korespondencije Brune Bušića s pripadnicima hrvatske političke emigracije 1975. – 1978.
14:00–14:15	**Ivan Tepeš**, Odjek djelovanja Brune Bušića u emigrantskim glasilima Hrvatske seljačke stranke
14:15–14:30	**Tomislav Kardum**, Stari i mladi u poslijeratnoj hrvatskoj emigraciji: Odnos Ivana Babića i Brune Bušića
14:30–14:45	**Wollfy Krašić**, „i kunem se da neću nikada uzalud napisati njeno ime.“ Vizija hrvatske slobode u emigrantskim tekstovima Brune Bušića
14:45–15:00	**Stanka za kavu**

III Nadzor i ubojstvo Brune Bušića (moderator: Ivan Hrstić)

15:00–15:15	**Nenad Bukvić**, Bruno Bušić i druge praćene osobe u zemlji i inozemstvu: osvrt na dosjee bivše Službe državne sigurnosti za Hrvatsku
15:15–15:30	**Luka Knez**, Ubojstvo Brune Bušića i Vinko Sindičić: Povijesna rekonstrukcija u mreži obavještajnih manipulacija
15:30–15:45	**Bože Vukušić**, Bruno Bušić – ubojstvo i opstruirana sudska istraga u Republici Hrvatskoj

IV Političke ideje i historiografska recepcija (moderator: Domagoj Knežević)

15:45–16:00	**Tomislav Ražnjević**, Nacionalna revolucija u Bušićevoj viziji oslobođenja – teorijski okvir, legitimitet oružanog djelovanja i ciljevi borbe
16:00–16:15	**Ivan Pepić**, Politička filozofija Brune Bušića
16:15–16:30	**Ivan Bubalo**, Bruno Bušić u hrvatskoj historiografiji: pregled i analiza interpretacija
16:30–17:00	**Završna riječ i zatvaranje skupa**

Sažeci znanstvenih izlaganja

prof. dr. sc. Sanja Knežević
Sveučilište u Zadru – Odjel za kroatistiku
sknezev@unizd.hr

Književni i publicistički prinosi Bruna Bušića u hrvatskoj periodici do odlaska u emigraciju

Bruno Bušić do odlaska u emigraciju surađivao je u više časopisa i glasila. Još kao gimnazijalac javio se u časopisu *Polet* pedesetih godina 20. stoljeća, zatim u splitskom *Vidiku* šezdesetih, a vrlo je rano počeo i suradnju sa Zlatkom Tomičićem u *Hrvatskom književnom listu* s kraja šezdesetih godina. Njegova pripovijest „Starac i život“ 1955. godine nagrađena je *Poletovom* nagradom. U samom jeku Hrvatskoga proljeća publicističke je tekstove objavljivao te bio i član uredništva *Hrvatskoga tjednika*. U hrvatskoj javnosti zapamćen je po stihovima pjesme „Stavljam ruku na Hrvatsku“, koja kao lirska minijatura pripada među najdirljivije domoljubne pjesme. U radu ćemo interpretirati rane književne i publicističke priloge Bruna Bušića. Osobitu ćemo pozornost svrnuti na književni kontekst njegovih ranih pripovijesti iz kojih se iščitava romantičarski duh, zanos prošlošću i tradicijom, osebujan humor te osjećaj za etička načela. Interpretacijom ćemo nastojati pokazati da je Bušić imao nesumnjiv književni talent, međutim on je potisnut uslijed njegova aktivizma u obradi publicističkih tema iz područja društvenih pitanja, politike, povijesti i kulture. Iščitavanjem njegovih publicističkih tekstova zapaža se njihova književno-umjetnička dimenzija. Stoga će se uz njegove književne tekstove interpretirati i njegov kritičarski rad najvećim dijelom objavljen u *Hrvatskom književnom listu* te publicistički rad koji je velikim dijelom svoje mjesto pronašao u *Hrvatskom tjedniku*.

Ključne riječi: Bruno Bušić; *Polet*; *Hrvatski književni list*; *Hrvatski tjednik*

dr. sc. Tomislav Jonjić
Odvjetnički ured Jonjić, Zagreb
jonjic.tomislav@gmail.com

Bruno Bušić i Tajna organizacija hrvatske inteligencije (TIHO)

U drugoj polovici 1950-ih godina u hrvatski je javni život stupao naraštaj dovoljno star da pamti doba koje ga je psihološki i politički oblikovalo: doba Nezavisne Države Hrvatske odnosno Drugoga svjetskog rata (ili barem njegovih završnih godina) te neposrednog poraća, a dovoljno mlad da osobno ne nosi hipoteke tog doba. Na podlozi silom potiskivanih, a ipak svenazočnih međunacionalnih, socijalnih i vjersko-kulturnih napetosti koje su ilustrirali jugoslavenski prekid diplomatskih odnosa s Vatikanom i Novosadski dogovor, u ozračju Mađarske revolucije je od Subotice do Boke kotorske i od Hrvatskog zagorja do Istre nastalo mnoštvo ilegalnih hrvatskih nacionalističkih organizacija koje su činili mahom srednjoškolci i sveučilištarci. Neke od njih bile su tek skupine prijatelja koji su davali oduška svom nezadovoljstvu državom i režimom, druge su imale dalekosežnije naume, razrađenije programe i izgrađenije planove. U jednoj od njih, Tajnoj organizaciji hrvatske inteligencije (TIHO), svoju političku borbu započeo je 1956. i imotski gimnazijalac Bruno Bušić koji je, zbog svoje inteligencije, književno-publicističkog dara i naglašenoga nacionalnog osjećaja, bio i prije toga zapeo za oko obavještajno-represivnom sustavu komunističke Jugoslavije. U ovom radu nastoji se prikazati duhovno-političko ozračje nastanka te organizacije, njezino djelovanje i sankcije koje su izrečene njezinim pripadnicima. Ujedno se pokušava ponuditi argumentiran odgovor na neke nedoumice o kojima svjedoče rasprave, pa i polemike među njezinim nekadašnjim pripadnicima, koje su u raznim publikacijama osvanule više od pola stoljeća nakon njezina razbijanja.

Ključne riječi: hrvatski nacionalizam; protujugoslavenstvo; protukomunizam; Bruno Bušić; gimnazija u Imotskom; TIHO; Radoslav Marić; Ivan Gabelica; Mađarska revolucija 1956.

dr. sc. Josip Mihaljević
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
josip@isp.hr

Bruno Bušić i Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske (1965. – 1969.)

U izlaganju se razmatra profesionalno djelovanje Brune Bušića u Institutu za historiju radničkog pokreta Hrvatske od njegova zapošljavanja 1965. do konačnog prestanka radnog odnosa 1969. godine. Na temelju personalne dokumentacije, korespondencije, istraživačkih priloga i dokumenata o radnom sporu, kao i svjedočanstava suvremenika, analiziraju se povezanost njegova istraživačkog rada i političkog položaja te promjene u odnosu između Bušića i Instituta. Posebna pozornost posvećuje se Bušićevu radu na gospodarskoj povijesti i statističkoj obradi podataka o ratnim žrtvama te socijalnoj i nacionalnoj strukturi sudionika Narodnooslobodilačkog pokreta. Ti se prilozi razmatraju kao važan dio njegova intelektualnog razvoja i istraživačka podloga kasnijega publicističkog djelovanja. Drugi je naglasak na postupanju Instituta tijekom kaznenog progona Bušića 1965. i 1966., njegova kratkog odlaska u Austriju, ponovnog zaposlenja 1967., radnog spora 1968. i konačnog raskida radnog odnosa 1969. godine. Analiziraju se odnosi ravnatelja Franje Tuđmana, kasnijeg ravnatelja Dušana Bilandžića kao i drugih djelatnika Instituta prema Bušiću. Bušićev slučaj tako otvara pitanja granica istraživačke autonomije i položaja politički obilježenog pojedinca u znanstvenom sustavu Socijalističke Republike Hrvatske.

Ključne riječi: Bruno Bušić; Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske; Franjo Tuđman; historiografija; politička represija

dr. sc. Domagoj Knežević
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
domagoj@isp.hr

Političko suđenje Bruni Bušiću u okolnostima sloma Hrvatskog proljeća

Hrvatsko proljeće bio je politički pokret koji je pokrenulo i vodilo vodstvo Saveza komunista Hrvatske, s ciljem reformiranja Titove komunističke Jugoslavije, odnosno glavni politički cilj bio je poboljšati status SR Hrvatske i hrvatskog naroda u jugoslavenskoj federaciji. No, sasvim očekivano, s vremenom je politički pokret postao heterogen, a njegovi su glavni čimbenici bili reformno vodstvo SKH, zatim vodstvo Matice hrvatske i vodstvo studentskog pokreta. Nakon što je partijski politički vrh predvođen doživotnim predsjednikom Titom i čelnikom SKH Vladimirom Bakarićem procijenio da se u tom procesu otišlo predaleko, u prosincu 1971. donio je odluku o njegovom rušenju. Slom Hrvatskog proljeća i represivni progon koji je uslijedio imali su nedvojbeno ključni utjecaj na povijest Hrvatske i hrvatskog naroda sve do demokratskih promjena 1990. Tijekom pokrenutog vala masovne represije 1972. na meti političkog progona našao se i Bruno Bušić, kao suradnik *Hrvatskog tjednika*, koji je izlazio pod okriljem Matice hrvatske te je bio glavna medijska potpora javno proklamiranim zahtjevima Hrvatskog proljeća. Stoga se Bušić tijekom svog ponovnog političkog progona našao na meti zajedno s istaknutim članovima Matice hrvatske, među kojima je bio i Franjo Tuđman s kojim je blisko surađivao još od vremena Tuđmanovog upravljanja Institutom za historiju radničkog pokreta. Ovo suđenje Bušiću bilo je zapravo suđenje njegovim analitičkim tekstovima koji su bili označeni kao neprijateljska propaganda, a u kojima se argumentirano govorilo o zapostavljanju hrvatskih nacionalnih interesa. Političko suđenje Bruni Bušiću u okolnostima sloma Hrvatskog proljeća nedvojbeno je usmjerilo njegov daljnji životni put, tijekom kojega je postao jedan od ključnih ljudi hrvatskog političkog iseljeništva.

Ključne riječi: Hrvatsko proljeće; Bruno Bušić; političko suđenje; represivni progon

prof. dr. sc. Ivo Lučić
Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“
ilucic@sois-ft.hr

Odnos i suradnja Brune Bušića i Franje Tuđmana

Suradnju i ukupan odnos Brune Bušića i Franje Tuđmana možemo pratiti od 1965., kada se Bušić zaposlio na Institutu za historiju radničkog pokreta Hrvatske, čiji je direktor bio dr. Franjo Tuđman. Nakon Bušićeva uhićenja i ilegalnog odlaska u Beč 1966. godine, Tuđman je organizirao njegov povratak, uvjeren da je korisniji u domovini nego u inozemstvu. Franjo Tuđman smijenjen je s mjesta direktora Instituta 1967. i prisilno umirovljen. S obzirom na to da je njegova karijera bila izravno povezana s Tuđmanom, započeli su problemi i za Bušića, koji je otpušten. Tuđman je svojim vezama pomogao Bušiću da 1970. ode na usavršavanje u Pariz. U Zagreb se vratio 1971. i zaposlio u *Hrvatskom tjedniku*. Nakon sloma Hrvatskoga proljeća obojica su osuđena na zatvorske kazne u istom sudskom postupku. Bruno Bušić konačno je emigrirao u rujnu 1975. Prema dostupnim podacima, Bušić i Tuđman susreli su se prilikom Tuđmanovih ilegalnih putovanja u inozemstvo u listopadu 1977. u Švedskoj te u kolovozu 1978. godine u Španjolskoj. Bruno Bušić ubijen je 16. listopada 1978. u Parizu. Tuđman piše u svome Dnevniku da je za to saznao sutradan slušajući radio Köln. Navodi da je ostao užasnut, da mu se srce steglo u bolu i gorčini te da nije mogao suzdržati suze. Za Bruna je napisao da je „bez dvojbe bio jedan od najtalentiranijih mlađih hrvatskih publicista; ekonomist i književnik. Čelik Hrvat, koji nije bio protiv socijalizma u njegovom idealnom smislu, a pristao bi i na komunističku Hrvatsku, samo kad bi bila Hrvatska.“

Ključne riječi: Bruno Bušić; Franjo Tuđman; Institut za historiju radničkog pokreta Hrvatske; Hrvatsko proljeće; hrvatska politička emigracija

dr. sc. Ivan Hrstić
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb
ivan.hrstic@pilar.hr

Čvorovi i oka: mreža hrvatske političke emigracije, čitana iz korespondencije Brune Bušića

Hrvatska politička emigracija 1970-ih živjela je razasuta širom svijeta. U vremenu skupih putovanja i telefonskih poziva, a uz nadzor jugoslavenskih službi, zajednicu je držalo na okupu pismo. U tom kontekstu korespondencija Brune Bušića ne predstavlja tek izvor za istraživanje njegova života i osoba s kojima se dopisivao, nego zapis o infrastrukturi raspršene zajednice. Metodološki to znači zamjenu pitanja. Umjesto pitanja o sadržaju pisama, postavlja se pitanje o načinu rada: tko je koga poznavao, tko je koji posao obavljao, odakle je što stizalo i što se uopće smjelo napisati. Na korpusu pisama upućenih Bruni Bušiću između odlaska u inozemstvo u rujnu 1975. i njegova ubojstva u listopadu 1978. izlaganje pokazuje četiri postupka takva čitanja. Prvi je razdvajanje dvaju slojeva veza. Predmet analize su pisma upućena Bruni, pa njegova centralnost u dijasporskoj mreži sama po sebi ne dokazuje mnogo. No, mnogo više informacija pruža spominjanje drugih ljudi, kao dokaz veza koje ne ovise o Bušiću. Stoga će se u izlaganju rekonstruirati dijasporska mreža oko Brune, ali bez njega u središtu. Drugi postupak je čitanje prešućivanja kao podatka: šifrirani potpisi, brojčane oznake i usmeno prenošenje podataka pokazuju da se prešućivalo po pravilu. Pisma iz domovine zaobilaze politiku, ona sa Zapada ne. Treći je razvrstavanje sadržaja po zemlji otpreme, iz čega proizlazi izrazita podjela poslova među regijama, razumljiva kao karta političkih prilika. Četvrti je usporedba pošte prije i poslije jednoga datuma koji ne dolazi iz pisama nego iz povijesti organizacije, Bušićeva izbora za pročelnika Ureda za tisak i promidžbu Hrvatskoga narodnog vijeća. Zaključno se razmatraju dosezi i granice takva pristupa, napose ono što se iz građe prikupljene oko jedne osobe smije, a što ne može tvrditi.

Ključne riječi: Bruno Bušić; hrvatska politička emigracija; korespondencija; pisma; dijaspora; Jugoslavija

Lucija Zadro, mag. hist.
Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“
lucija.zadro@sois-ft.hr

Analiza korespondencije Brune Bušića s pripadnicima hrvatske političke emigracije 1975. – 1978.

Izlaganje se temelji na analizi korespondencije Brune Bušića s pripadnicima hrvatske političke emigracije u razdoblju od 1975. do 1978. godine, koja je sačuvana u njegovoj osobnoj ostavštini. Riječ je o neistraženom korpusu od više od 800 pisama, dosad nepoznatih široj javnosti, koji pruža vrijedan uvid u mrežu političkih i intelektualnih odnosa jednog od najistaknutijih hrvatskih političkih emigranata druge polovice 20. stoljeća. Sačuvana pisma obuhvaćaju autore različitih generacija i političko-ideoloških usmjerenja. Među njima se nalaze predstavnici starije (poslijeratne) i mlađe generacije političke emigracije, hrvatski svećenici u iseljeništvu koji su podupirali Bušićeve aktivnosti te suradnici angažirani u emigrantskim tiskovinama. Uz poznata imena, sačuvana su pisma brojnih anonimnih hrvatskih iseljenika koji su Bušiću dostavljali informacije, sudjelovali u organizaciji njegovih aktivnosti i pružali mu materijalnu potporu. Pritom se zanimljivošću izdvajaju pisma skupine Hrvata iz Njemačke koji su Bušiću prenosili vijesti iz domovine te korisne materijale za njegov publicistički rad. Analizirana korespondencija otkriva ključna pitanja i probleme koji su zaokupljali Bruna Bušića kao jednog od najaktivnijih hrvatskih emigranata. Raspon tema kreće se od djelovanja Hrvatskoga narodnoga vijeća, pisanja članaka i izdavanja emigrantskih tiskovina te praćenja situacije u Hrvatskoj i Jugoslaviji, pa sve do pripremanja konkretnih akcija i istupa u javnosti. Osim političke dimenzije, pisma otkrivaju i Bušićevu osobnu stranu, odnosno teškoće i odricanja koja su pratila njegov boravak i rad u emigraciji. Sveobuhvatan pregled sačuvane korespondencije omogućuje dublje razumijevanje Bušićeve političke i publicističke djelatnosti u širem kontekstu života hrvatske političke emigracije u drugoj polovici 1970-ih godina.

Ključne riječi: Bruno Bušić; hrvatska politička emigracija; korespondencija; emigrantski tisak; Hrvatsko narodno vijeće

dr. sc. Ivan Tepeš
Institut za istraživanje migracija
ivan.tepes@imin.hr

Odjek djelovanja Brune Bušića u emigrantskim glasilima Hrvatske seljačke stranke

Predmet izlaganja je analiza pisanja tiska Hrvatske seljačke stranke (HSS) o djelovanju Brune Bušića u razdoblju između 1968., kada započinje njegov javni angažman u *Hrvatskom književnom listu*, i njegove pogibije 1978. godine. Nakon Drugoga svjetskog rata HSS je nastavio politički rad u emigraciji, predvođen Vladkom Mačekom, a potom i Jurajem Krnjevićem. Stranačko djelovanje popraćeno je izdavanjem stranačkoga tiska koji je pratio zbivanja u domovini i iseljeništvu i distribuirao se po svim hrvatskim iseljeničkim zajednicama diljem svijeta. Na stranicama toga tiska svoje mjesto imao je i Bruno Bušić, čiji se tretman može periodizirati u dvije glavne etape. Prva etapa, do 1972. godine, obilježena je recepcijom njegova domovinskog angažmana u *Hrvatskom književnom listu* i *Hrvatskom tjedniku*, s posebnim naglaskom na izniman odjek njegova članka o ratnim žrtvama, objavljenog u *Hrvatskom književnom listu* u srpnju 1969. godine. Nakon uhićenja i suđenja tijekom 1971. i 1972. godine, Bušić je u HSS-ovim glasilima profiliran kao progonjeni hrvatski intelektualac, dok su njegovi raniji kraći boravci u inozemstvu ostali izvan interesa stranačkih autora. Potom je uslijedilo trogodišnje zatišje u praćenju njegova djelovanja, a druga etapa započela je Bušićevim dolaskom u emigraciju 1975. godine. Odnos prema njemu tada postaje izrazito slojevit, što je bila izravna posljedica nesudjelovanja HSS-a u radu Hrvatskoga narodnog vijeća (HNV) te refleksije unutarnjih sukoba unutar te krovne organizacije. Do Drugog sabora HNV-a 1977. godine, na kojemu je Bušić osvojio najviše glasova, u HSS-ovu je tisku prevladavala pozitivna recepcija njegova rada, da bi se nakon Sabora dio HSS-ova tiska otvoreno svrstao među njegove kritičare. Tek je Bušićevo ubojstvo 16. listopada 1978. godine unificiralo diskurs HSS-ova tiska, koji ga od tog trenutka jednoznačno uzdiže u simbol hrvatskog mučeništva.

Ključne riječi: Bruno Bušić; Hrvatska seljačka stranka; hrvatska politička emigracija; Hrvatsko narodno vijeće; hrvatsko iseljeništvo

dr. sc. Tomislav Kardum
Hrvatski institut za povijest, Zagreb
tkardum96@gmail.com

Stari i mladi u poslijeratnoj hrvatskoj emigraciji: Odnos Ivana Babića i Brune Bušića

Potpukovnik Hrvatskog domobranstva Ivan Babić najpoznatiji je po neuspješnoj misiji iz 1944., kada je državnim zrakoplovom prebjegao iz Nezavisne Države Hrvatske na jug Italije kako bi, u ime Hrvatske seljačke stranke i dijela domobranstva, ponudio suradnju zapadnim saveznicima. Babić je ujedno i jedan od rijetkih časnika u hrvatskoj političkoj emigraciji koji su bili profilirani kao autori u emigrantskim raspravama o raznolikim (geo)političkim i vojnim temama. Iz svog doma u Torremolinosu u Andaluziji, tada već u poznim godinama, Babić je komunicirao s brojnim hrvatskim političkim emigrantima, pa tako i s onima nove generacije, čiji je najistaknutiji predstavnik bio Bruno Bušić koji će Babića i posjetiti u njegovom domu. U radu autor na temelju korespondencije Ivana Babića i Brune Bušića, kao i korespondencije njih dvojice s drugim osobama, rasvjetljava susrete i razmjenu mišljenja između Babića i Bušića, proučavajući dijelom njihov odnos kroz dinamiku „starih" i „mladih" karakterističnu za tadašnju hrvatsku političku emigraciju, a i općenito za (hrvatsku) povijest. Nakon Bušićeva ubojstva, Babić se u članku „Bruno Bušić i njegovi problemi", objavljenom u tri nastavka u *Novoj Hrvatskoj*, kritički, ali uravnoteženo, osvrnuo na Bušićevo djelovanje. Taj Babićev tekst, kao i korespondencija Babića i Bušića, pružaju važne uvide i mišljenja u pogledu načina djelovanja u emigraciji, poželjnosti revolucionarnog djelovanja i okvira u kojem bi se ono trebalo odvijati, kao i Babićeve praktične primjedbe o organiziranju u emigraciji.

Ključne riječi: Ivan Babić; Bruno Bušić; hrvatska politička emigracija; generacijska dinamika; revolucija

izv. prof. dr. sc. Wollfy Krašić
Odsjek za demografiju i hrvatsko iseljeništvo Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu
wkrasic@fhs.unizg.hr

„i kunem se da neću nikada uzalud napisati njeno ime.“ Vizija hrvatske slobode u emigrantskim tekstovima Brune Bušića

Djelovanje hrvatskoga novinara i književnika, disidenta, političkog emigranta i revolucionarca Brune Bušića bilo je izrazito bogato i složeno. Međutim, u njemu istaknuto, možda i najznačajnije mjesto zauzima njegov intelektualni rad pretočen u brojne tekstove koje je objavio u domovini te u izbjeglištvu. Naime, upravo je njegova pisana riječ, u odnosu na druge metode rada, imala najveći potencijal doći do značajnog broja osoba, upoznati ih s Bušićevim istraživanjima i shvaćanjima hrvatske prošlosti, sadašnjosti i vizija budućnosti te utjecati na oblikovanje njihovih stavova, ali i potaknuti ih na određeno djelovanje. Bušić je u svojem trećem i posljednjem egzilu, od 1975. do 1978. godine, objavio preko 50 do sada registriranih tekstova. Iako su oni tematski vrlo raznoliki, većina se dotiče cilja kojemu je Bušić podredio svoj život – ostvarenja samostalne hrvatske države. Namjera ovoga istraživanja jest analizirati Bušićeve ideje o tome na koji način ostvariti neovisnu hrvatsku državu, a koje je iznosio u svojim tekstovima objavljenima u političkom izgnanstvu. Potonje će biti izvršeno kroz kritički osvrt na njih te kontekstualiziranje uz pomoć drugih izvora – tekstova raznih hrvatskih političkih emigranata o temama o kojima je promišljao i Bušić, zatim Bušićeve objavljene korespondencije, oralnih izvora te dokumenata jugoslavenskih sigurnosnih službi. Razmotrit će se na koje je sve snage u hrvatskome narodu računao Bušić, uzimajući pri tome u obzir općepopularnu, ali dubinski neistraženu tezu da je Bušić bio jedan od najistaknutijih zagovornika hrvatske pomirbe. Nadalje, pozornost će biti posvećena konkretnim metodama rada za koje je Bušić smatrao da bi mogle rezultirati stvaranjem samostalne hrvatske države, u kontekstu tvrdnji komunističke Jugoslavije da je Bušić bio, kao i niz drugih hrvatskih političkih emigranata – terorist. Također, bit će predstavljeno na koji je način Bušić doživljavao svojega protivnika – jugoslavenski komunistički režim te držanje svjetskih centara moći prema nastojanjima za stvaranje samostalne hrvatske države.

Ključne riječi: Bruno Bušić; hrvatska politička emigracija; hrvatski emigrantski tisak; hrvatska pomirba; komunistička Jugoslavija

dr. sc. Nenad Bukvić
Hrvatski državni arhiv, Zagreb
nbukvic@arhiv.hr

Bruno Bušić i druge praćene osobe u zemlji i inozemstvu: osvrt na dosjee bivše Službe državne sigurnosti za Hrvatsku

U izlaganju se daje osvrt na arhivsko gradivo bivše Službe državne sigurnosti za Hrvatsku, relevantno za istraživanje djelatnosti Brune Bušića tijekom boravka u zemlji (rad u tadašnjem Institutu za historiju radničkog pokreta Hrvatske; njegova javna istupanja) te nakon (ilegalnog) odlaska u inozemstvo. Na osnovi dokumentacije koju je o njemu formirala ili prikupila spomenuta Služba, identificirane su osobe s kojima je prema procjenama Službe državne sigurnosti bio (ili se sumnjalo da je bio) u kontaktu nakon odlaska u emigraciju. Na osnovi analize tih korespondenata, napravljen je uvid u njihove dosjee i drugu dokumentaciju Službe državne sigurnosti te je analizirano kako je spomenuta Služba interpretirala Bušićeve kontakte s njima. To otvara mogućnosti za daljnja, detaljnija istraživanja o djelatnosti Brune Bušića i njegovih kontakata s drugim praćenim osobama u zemlji i inozemstvu. Doprinos ovog izlaganja je stavljanje javne djelatnosti Brune Bušića u zemlji i u inozemstvu u širi društveno-politički kontekst, koji zasigurno može potaknuti utvrđivanje i rasvjetljavanje relevantnih (objektivnih) činjenica o njegovu životu i djelovanju u Hrvatskoj i u „prisilnom“ iseljeništvu, sve do njegova ubojstva.

Ključne riječi: Bruno Bušić; obavještajni dosjei; državni nadzor; politički emigranti; Služba državne sigurnosti za Hrvatsku

dr. sc. Luka Knez
Sveučilište u Zadru – Odjel za povijest
lknez21@unizd.hr

Ubojstvo Brune Bušića i Vinko Sindičić: Povijesna rekonstrukcija u mreži obavještajnih manipulacija

U ožujku 2000. okončan je sudski proces protiv Vinka Sindičića zbog sumnje na sudjelovanje u ubojstvu hrvatskog političkog emigranta Brune Bušića 1978. u Parizu. Nakon relativno kratkog sudskog postupka, Županijski sud u Zagrebu donio je oslobađajuću presudu. Međutim, presuda nije pružila odgovore na brojna pitanja o okolnostima Bušićeva ubojstva i ulozi samog Sindičića – suradnika jugoslavenske obavještajne službe – kao što nije ponudila odgovore o ulozi obavještajaca i partijskog rukovodstva, koje je usmjeravalo i nadziralo rad obavještajnog aparata. Naprotiv, pojedine proturječnosti u iskazima svjedoka upućuju na to da je kazneni postupak oblikovan obavještajnim opstrukcijama i manipulacijama, što opravdano otvara prostor za preispitivanje ondašnjih sudskih zaključaka. Razumijevanje okolnosti Bušićeva ubojstva pritom nadilazi pitanje individualne kaznene odgovornosti. Ono predstavlja važan dio šireg procesa suočavanja s nasljeđem totalitarne prošlosti, osobito u kontekstu djelovanja ondašnjih represivnih struktura i komunističke vlasti. U izlaganju će se stoga pokušati rekonstruirati uloga Vinka Sindičića i okolnosti povezane s Bušićevim ubojstvom, pri čemu će se analizirati dokumenti jugoslavenskih obavještajnih službi, Županijskog suda u Zagrebu te britanski izvori, koji pružaju važan uvid u Sindičićevu upletenost u pokušaj ubojstva Nikole Štedula. Cilj je ukazati na otvorena pitanja i nelogičnosti te na temelju dostupnih izvora pridonijeti kritičkom razumijevanju jednog od najkontroverznijih slučajeva političkog nasilja, koji se do danas, nakon gotovo pola stoljeća, još uvijek nalazi pod velom tajni.

Ključne riječi: Bruno Bušić; Vinko Sindičić; ubojstva hrvatskih emigranata; Služba državne sigurnosti; Županijski sud u Zagrebu; politička tranzicija

Bože Vukušić
Zagreb
boze.vukusic@gmail.com

Bruno Bušić – ubojstvo i opstruirana sudska istraga u Republici Hrvatskoj

Bruno Bušić, rođen 6. listopada 1939. u Vinjanima Donjim kod Imotskog, bio je istaknuti hrvatski novinar, publicist, politički zatvorenik i politički emigrant. U emigraciji je aktivno djelovao i zadobivao podršku većine hrvatskih političkih emigranata, tako da je na saboru tadašnje krovne iseljeničke organizacije Hrvatsko narodno vijeće (HNV) trebao preuzeti njeno vodstvo. To je bio razlog što je Udba odlučila likvidirati Brunu Bušića – 16. listopada 1978. u Parizu. Francuska policija rekonstruirala je Bušićev boravak od dolaska iz Londona u Pariz, osim te večeri kad je ubijen. U svakom slučaju, tog dana uvečer, oko 22.15 sati, njegov stanodavac Petar Brnadić začuo je buku ispod prozora i kad je sišao u dvorište, vidio je Brunu Bušića kako ustrijeljen leži na podu. Ubojstvo Bruna Bušića ostalo je bez pravno-sudskog epiloga, a počinitelji bez kazne. Od 1999. do 2000. godine sudilo se osumnjičenom udbinom ubojici Vinku Sindičiću pred Županijskim sudom u Zagrebu. Suđenje je zapravo bila farsa sa svrhom ne samo da se Sindičić oslobodi, nego još više da se spriječi proširenje istrage na nalogodavce i organizatore Bušićeva ubojstva, pa čak i da se amnestira Udba općenito za likvidacije hrvatskih političkih emigranata. Kasnije se otkrilo da su akteri te sudske farse, opstruirajući istragu i suđenje, zatajili svjedočanstva i dokumente o osobama koje su se, među ostalim, nalazile kao nalogodavci i organizatori ubojstva Brune Bušića u vodstvu Partije i Udbe u republičkim centralama u Zagrebu i u Beogradu.

Ključne riječi: Bruno Bušić; Vinko Sindičić; ubojstva hrvatskih emigranata; Služba državne sigurnosti; Savez komunista Jugoslavije; Županijski sud u Zagrebu

Tomislav Ražnjević, mag. hist.
Zavičajni muzej Biograd na Moru
tomislav.raznjevic@gmail.com

Nacionalna revolucija u Bušićevoj viziji oslobođenja – teorijski okvir, legitimitet oružanog djelovanja i ciljevi borbe

U središtu pozornosti ovog izlaganja je radikalizacija Bušićeve misli od legalističkog reformskog okvira, kakvim se kao autor bavio za svog rada u domovini, do bezuvjetne borbe za državnu nezavisnost nakon odlaska u emigraciju. Cilj prezentacije je na temelju Bušićeve pisane ostavštine predočiti kako Bušić definira pojmove nacionalne revolucije, narodnog ustanka i oružane borbe, odnosno kako rješenje neriješenog nacionalnog pitanja evoluira od težnje za ekonomskom i političkom autonomijom unutar socijalističkog poretka do rušenja jugoslavenskog komunizma oružanim putem. U čemu pronalazi legitimitet za revolucionarno djelovanje Hrvata protiv Jugoslavije? Što drži temeljnim preduvjetima za narodni ustanak (svehrvatsko pomirenje, nadideološko okupljanje itd.) i kako u tom pogledu koristi argumente za priklanjanje političkom nasilju koje zatiče u socijalističkom i lenjinističkom ideološkom korpusu: pravo naroda na samoodređenje i moralna utemeljenost oružane borbe protiv okupatora? Kako spaja ideološki skup heterogenih ideja („ustaško“ i „partizansko“ nasljeđe) pod pojmom nacionalnog pomirenja i je li takvo pomirenje ostvarivo ili utopijsko? Do koje mjere u dostupnim spisima razrađuje ideju oružane borbe, odnosno je li riječ o retoričkom elementu poticanja na nacionalno buđenje ili pak o koherentnoj strategiji? Osim toga, ukratko će se dati osvrt na delegitimaciju i dekonstrukciju Titovog režima kao „narodnoga“, odnosno nepriznavanje njegove nacionalno-revolucionarne suštine i shodno tomu nazivanje okupatorskim.

Ključne riječi: Bruno Bušić; ustanak; revolucija; političko nasilje; radikalizacija; sloboda

doc. dr. sc. Ivan Pepić
Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“
ivan.pepic@sois-ft.hr

Politička filozofija Brune Bušića

Rad rekonstruira političku filozofiju Brune Bušića na temelju njegovih publicističkih tekstova objavljenih 1960-ih i 1970-ih godina kvalitativnom analizom sadržaja. Polazi se od metodološke pretpostavke da Bušić nije sustavno slijedio posebnu političko-filozofsku teoriju, nego da se njegova politička filozofija može analitički rekonstruirati iz niza međusobno povezanih normativnih pojmova, političkih zahtjeva i pogleda na jugoslavenski politički poredak. U prvom dijelu rada razmatraju se Bušićeva shvaćanja općih načela slobode, ljudskih prava, nacionalnog samoodređenja i državnosti u kontekstu hladnoratovskoga međunarodnog poretka, kao i njegov koncept nacionalnoga pomirenja kao pretpostavke političkoga jedinstva. U drugom dijelu rada uvodi se koncept političkoga otpora kao teorijsko-normativni okvir za razumijevanje odnosa između političke neslobode i zahtjeva za nacionalnim samoodređenjem. Pri tome se Bušićev politički otpor jugoslavenskoj vlasti promatra u široj tradiciji političke filozofije koja razmatra granice političke vlasti, legitimnost otpora i pravo nacionalne zajednice na slobodno oblikovanje vlastitoga političkog statusa. Središnja teza rada jest da politički otpor u Bušićevoj političkoj misli predstavlja odgovor na sustavnu povredu političkih prava te oblik političkoga djelovanja kojim se ta povreda artikulira i pretvara u zahtjev za slobodom i nacionalnim samoodređenjem. U tom procesu, Bušićev politički otpor obuhvaća (i) iskustvo neslobode, (ii) javno imenovanje nepravde, (iii) organizirano političko djelovanje domaće i emigrantske mreže disidenata te (iv) oblikovanje zahtjeva za nacionalnim samoodređenjem. U trećem dijelu rada pokazat će se kako ne postoji jedinstvena političko-filozofska teorija na koju se Bušić posebno oslanja, zbog čega se rekonstrukcija njegova političkoga otpora dovodi u komparativnu vezu s ranijim političko-normativnim tradicijama odnosno sa shvaćanjem prava na otpor nelegitimnoj vlasti (Locke), prihvaćanjem novosti koje počivaju na očuvanju povijesno naslijeđenih društvenih normi, vrijednosti i običaja (Burke), modernim shvaćanjem uloge nacije (Mazzini) te političkim otporom koji od individualne savjesti, poticanjem i okupljanjem većeg broja podudarnih savjesti, prerasta u kolektivni građanski neposluh (Arendt). Stoga se Bušićeva misao može razumjeti kao način promišljanja općih načela u kontekstu komunističke Jugoslavije i hladnoratovskoga međunarodnog poretka, u kojem politički otpor predstavlja središnji normativni odgovor na negaciju slobode, a hrvatsko nacionalno samoodređenje njegov krajnji politički zahtjev.

Ključne riječi: Bruno Bušić; politički otpor; nacionalno samoodređenje; komunistička Jugoslavija; hrvatski disidenti

Ivan Bubalo, mag. hist.
Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“
ivan.bubalo96@gmail.com

Bruno Bušić u hrvatskoj historiografiji: pregled i analiza interpretacija

Historiografska recepcija Brune Bušića pokazuje nesrazmjer između opsega postojeće literature i razine njezine analitičke obrade. Iako je njegovo djelovanje predmet brojnih publicističkih, biografskih i memorijalnih prikaza, njegovo mjesto unutar političkih i intelektualnih procesa hrvatske povijesti druge polovice 20. stoljeća još nije sustavno znanstveno istraženo i kritički historiografski valorizirano. Interpretacije Bušićeva djelovanja oblikovale su se u različitim kontekstima: od suvremenih polemika povezanih s Hrvatskim proljećem, preko praćenja u emigrantskome tisku nakon njegova odlaska iz zemlje, do oblikovanja narativa političke žrtve nakon ubojstva 1978. godine. U svim tim fazama prevladavaju publicistički i memoarski oblici pisanja, svojstveni cjelokupnoj produkciji o hrvatskome iseljeništvu, dok se sustavnija historiografska obrada javlja tek postupno i u ograničenom opsegu. Analiza prati promjene u interpretacijama Bušićeva lika i djela kroz tri razine recepcije: suvremeničke prikaze, emigrantsku publicistiku i memorijalnu literaturu te akademsku historiografiju nakon 1990. godine, čijem je sporijem razvoju dugo pridonosila ograničena dostupnost arhivske građe. Rad se metodološki temelji na analizi tekstova recepcije i njihovih povijesnih konteksta, uz oslanjanje na elemente kontekstualističkoga pristupa povijesti političkih ideja i koncepta intelektualnog polja. Takav pristup omogućuje sagledavanje Bušića ne samo kao figure nacionalnoga sjećanja, nego i kao povijesnoga aktera koji istodobno pripada dvama historiografskim poljima – Hrvatskoga proljeća i povijesti iseljeništva – koja se u dosadašnjoj literaturi rijetko susreću. Analiza ukazuje na potrebu za pomakom od dominantno memorijalnih interpretacija prema kritičkom historiografskom proučavanju Bušićeva političkoga jezika, intelektualnoga djelovanja i mjesta u hrvatskoj političkoj povijesti druge polovice 20. stoljeća.

Ključne riječi: Bruno Bušić; hrvatska historiografija; historiografska recepcija; Hrvatsko proljeće; povijest iseljeništva; politička emigracija

Biografije sudionika

Ivan Bubalo, mag. hist.

Ivan Bubalo rođen je u Zagrebu. Diplomirao je povijest na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu radom o odnosima Jugoslavije i Bliskog istoka u drugoj polovici 20. stoljeća. Kao vanjski suradnik Sveučilišta obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“ sudjeluje u projektu „Temelji hrvatske samostalnosti“. Na doktorskom studiju istražuje odnos Jugoslavije i hrvatske političke emigracije u razdoblju kasnog socijalizma, nakon sloma Hrvatskog proljeća, s naglaskom na transnacionalnom i međunarodnom kontekstu. Bavi se diplomatskom i političkom poviješću socijalističke Jugoslavije tijekom Hladnoga rata, osobito njezinim odnosima s izvaneuropskim zemljama. Zanimaju ga i politička i međunarodna povijest Latinske Amerike i Španjolske te ideološke i diplomatske mreže koje su povezivale ta područja s Jugoslavijom.

Dražen Budiša, prof. fil. i soc.

Dražen Budiša rođen je 1948. u Drnišu. Bio je jedan od vođa studentskog pokreta u doba Hrvatskog proljeća 1971. i predsjednik Saveza studenata Zagreba. Nakon sjednice u Karađorđevu u prosincu 1971. uhićen je i osuđen na četiri godine zatvora, koje je izdržavao u Staroj Gradiški i Lepoglavi. Iz studentskih i zatvorskih dana poznavao je Brunu Bušića. Diplomirao je filozofiju i sociologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu 1976., a od 1977. radio je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici, gdje je bio voditelj riznice. Godine 1990. postao je predsjednik HSLS-a, a od 1991. do 1992. bio je ministar u Vladi demokratskog jedinstva. Od 1992. do 2003. bio je zastupnik u Hrvatskom saboru, a od 1995. do 1999. i njegov potpredsjednik. Na predsjedničkim izborima 2000. bio je kandidat koalicije SDP-HSLS. Uz politički rad bavio se hrvatskim književnim i kulturnim blagom te je priredio više izložaba iz fundusa NSK-a i objavio studije o povijesti tiskarstva.

dr. sc. Nenad Bukvić

Nenad Bukvić rođen je 7. srpnja 1983. u Varaždinu. Na Filozofskom fakultetu u Zagrebu završio je jednopredmetni studij povijesti (znanstveni i nastavnički smjer) i studij arhivistike te potom na Hrvatskim studijima u Zagrebu stekao akademski stupanj doktora znanosti iz znanstvenoga područja humanističkih znanosti, znanstvenoga polja povijest. Od rujna 2009. zaposlen je u Hrvatskome državnom arhivu. Kontinuirano se bavi znanstvenoistraživačkim radom, kombinirajući stečena znanja povjesničara i arhivista. U fokusu njegove znanstvenoistraživačke djelatnosti su teme iz suvremene hrvatske političke povijesti, napose povijesti institucija u razdoblju druge polovine 20. stoljeća, odnosno u vrijeme socijalističke Jugoslavije. Uz to, bavi se temama kulturne povijesti, migracija i iseljeništva u tom i prijašnjim razdobljima. Samostalno ili u koautorstvu objavio je osam autorskih knjiga (dvije izvorne znanstvene monografije i šest edicija izvora), koautor je dviju izložbi i autor više od dvadeset znanstvenih i stručnih radova te drugih priloga s područja povijesti te arhivske teorije i prakse.

dr. sc. Ivan Hrstić

Dr. sc. Ivan Hrstić viši je znanstveni suradnik na Institutu društvenih znanosti Ivo Pilar. Diplomirao je povijest i sociologiju na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu (2008.), gdje je i doktorirao 2013. na temi „Društveni razvoj Makarske od 1918. do 1929.“. Od 2008. zaposlenik je Instituta Ivo Pilar. Primarne teme istraživanja su mu društvena povijest Hrvatske i povijest hrvatskog iseljeništva. Stručno se usavršavao u inozemstvu na Central European University (Budimpešta, 2012.) te na sveučilištu Adelaide u Australiji (2016.). Bio je voditelj uspostavnog istraživačkog projekta Hrvatske zaklade za znanost „Istraživanje emocija u (re)konstrukciji identiteta dijaspore: Hrvati u Australiji i Novom Zelandu (1945.-1991.)”. Surađivao je na više desetaka znanstvenoistraživačkih projekata na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Autor je jedne monografije i suurednik triju zbornika radova, a kao autor ili suautor potpisao je više desetaka znanstvenih radova. Sudjelovao je kao izlagač na brojnim znanstvenim skupovima. Od 2025. pomoćnik je ravnatelja Instituta Pilar za znanstvenoistraživačku djelatnost.

dr. sc. Tomislav Jonjić

Tomislav Jonjić rođen je 1965. u Imotskom. Studij prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završio je 1988., noviju povijest doktorirao je 2015. godine, a potom je izabran u zvanje znanstvenog suradnika. Nakon sudjelovanja u Domovinskom ratu pet je godina radio kao ugovorni diplomat te savjetnik za međunarodne odnose u Uredu za međunarodne odnose Ministarstva unutarnjih poslova. Glavninu profesionalne karijere (1988.-1991. te 1997.-2026.) proveo je u odvjetništvu, a osim pred hrvatskim sudovima nastupao je kao branitelj i u inozemstvu, uključujući MKSJ u Den Haagu i Sud BiH u Sarajevu. Uredio je dvadesetak knjiga, uređivao više časopisa te objavio više od 2.000 novinskih i publicističkih članaka kao i šezdesetak znanstvenih i stručnih radova s područja povijesti, prava, sociologije i književnosti. U 12 knjiga koje je objavio (jedna od njih objavljena je u suautorstvu) ubraja se i pet znanstvenih monografija.

dr. sc. Tomislav Kardum

Tomislav Kardum (rođen 1996.) bavi se suvremenom hrvatskom poviješću, s posebnim naglaskom na političku povijest, ideologije i intelektualnu povijest. Radio je u Hrvatskoj izvještajnoj novinskoj agenciji kao vanjskopolitički novinar od 2020., dok je od svibnja 2024. zaposlen na Hrvatskom institutu za povijest, najprije kao asistent, a od siječnja 2026. kao viši asistent na Odjelu za suvremenu povijest. Autor je nekoliko knjiga i više znanstvenih radova.

dr. sc. Luka Knez

Luka Knez (Zadar, 1995.) u rodnom je gradu završio osnovnu školu i srednju Klasičnu gimnaziju Ivana Pavla II. Na Odjelu za povijest Sveučilišta u Zadru diplomirao je jednopredmetni studij povijesti 2019., gdje je od 2021. zaposlen kao asistent. U rujnu 2025. obranio je doktorski rad pod naslovom „Općina Zadar 1980-ih: nadzor, represija i politička kontrola.“ Objavio je

monografiju „Slučaj Mlinar: obavještajne službe i velikosrpska agresija“, kao i više članaka u vezi s djelovanjem represivnog sustava komunističke Jugoslavije. Obnaša dužnost tajnika Ogranka Matice hrvatske u Zadru te je član Međunarodne udruge za povijest obavještajnih službi (International Intelligence History Association).

dr. sc. Domagoj Knežević

Od 2009. zaposlen je na Hrvatskom institutu za povijest kao znanstveni novak na znanstvenom projektu Republika Hrvatska i Domovinski rat (1991.-1995.-2000.). Doktorsku disertaciju pod nazivom „Hrvatska demokratska zajednica od osnivanja do raskida s Jugoslavijom“ obranio je 2015. na Hrvatskim studijima Sveučilišta u Zagrebu. Od 2015. do 2019. zaposlen je kao viši asistent na Hrvatskom institutu za povijest. U veljači 2020. izabran je za posebnog savjetnika ministra vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske. U ožujku 2021. izabran je na radno mjesto znanstvenog suradnika na Hrvatskom institutu za povijest. Istovremeno, ostao je vanjski savjetnik ministra vanjskih i europskih poslova RH za BiH i države Zapadnog Balkana te za pitanja suvremene povijesti, osobito Domovinskog rata. U svibnju 2026. izabran je na radno mjesto višeg znanstvenog suradnika. Sudjelovao je na brojnim znanstvenim i stručnim skupovima u Hrvatskoj i inozemstvu kao izlagač ili član organizacijskog odbora te je također bio recenzent brojnih znanstvenih radova. Sudjelovao je i sudjeluje u radu više znanstvenih projekata. Član je Vijeća Diplomatske akademije MVEP RH i predavač na Diplomatskoj akademiji MVEP RH. Sudjelovao je u izradama stručnih ekspertiza i vještačenjima za potrebe državnih i međunarodnih tijela, u radu povjerenstava za izbor u znanstvena i znanstveno-nastavna zvanja te u drugim povjerenstvima, radnim tijelima i skupinama od važnosti za znanstvenu zajednicu. Kao znanstvenik i stručni savjetnik radio je na popularizaciji znanosti kroz pisanje popularnoznanstvenih članaka, nastupe i snimanje radioemisija te dokumentarnih televizijskih emisija povijesne tematike te je također održao niz javnih predavanja i predstavljanja. Autor je ili suautor brojnih znanstvenih i stručnih radova iz područja suvremene hrvatske povijesti.

prof. dr. sc. Sanja Knežević

Sanja Knežević (Rijeka, 1981.) redovita je profesorica na Odjelu za kroatistiku Sveučilišta u Zadru. Znanstveni interes usmjerava na teme iz područja novije hrvatske književnosti i hrvatskoga mediteranizma kao književnog i kulturnog fenomena. Voditeljica je Institucijskog istraživačkog znanstvenog projekta – MEAM: Memoria Adriatica et Mediterranea: mediteranski putopis. U dva mandata bila je pročelnica Odjela za kroatistiku Sveučilišta u Zadru (inicirala je i sudjelovala u pokretanju dvaju novih studijskih programa i osamostaljenju Odsjeka za hrvatski jezik i književnost u samostalnu ustrojbenu jedinicu sveučilišnog odjela). Bila je članica Senata Sveučilišta u Zadru, članica Povjerenstva za izdavaštvo i dr. Sudjelovala je na više domaćih i međunarodnih znanstvenih skupova od kojih se izdvajaju međunarodne konferencije u Granadi i Madridu (Španjolska), Ateni (Grčka), Krakovu i Lubliniecu (Poljska), Temišvaru (Rumunjska), Sofiji (Bugarska). Članica je znanstvenih i organizacijskih odbora domaćih i međunarodnih znanstvenih konferencija. Bibliografija knjiga, znanstvenih radova i sudjelovanja na konferencijama dostupna je na stranicama CroRIS-a: www.croris.hr/osobe/profil/28282.

izv. prof. dr. sc. Wollfy Krašić

Wollfy Krašić (rođen 1988.) izvanredni je profesor na Odsjeku za demografiju i hrvatsko iseljeništvo Fakulteta hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Bavi se istraživanjem djelovanja hrvatske političke emigracije, domovinskog otpora te intelektualne oporbe jugoslavenskom komunističkom režimu, kao i fenomenom radne migracije iz komunističke Jugoslavije. Pored nastave na integriranom studiju demografije i hrvatskoga iseljeništva, predaje i na doktorskom studiju povijesti. Trenutno je član uredništva dvaju znanstvenih časopisa – *Kroatologija: časopis za hrvatsku kulturu* te *Obnova, časopis za kulturu, društvo i politiku*. Do danas je objavio tri znanstvene monografije te preko 30 znanstvenih radova, a bio je i suurednik dvaju zbornika radova.

prof. dr. sc. Ivo Lučić

Prof. dr. sc. Ivo Lučić rođen je 12. svibnja 1962. u Ljubuškom, gdje je završio osnovnu školu i gimnaziju. Diplomirao je na Pravnom fakultetu u Mostaru. Magistrirao je i doktorirao na Odsjeku za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Od siječnja 2008. do prosinca 2023. radio je na Hrvatskom institutu za povijest, odakle je prešao na Sveučilište obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“, na radno mjesto redovitog profesora u trajnom izboru. Autor je četiriju autorskih knjiga, a objavio je i tri uredničke knjige te oko sedamdeset znanstvenih i stručnih radova u više zbornika i časopisa. Sudjelovao je na znanstvenim projektima u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Poljskoj i Sjedinjenim Američkim Državama. Dobitnik je Nagrade Grada Zagreba i Državne nagrade za znanost za 2017. godinu. Na sjednici Senata održanoj u prosincu 2023. izabran je za rektora Sveučilišta obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“.

prof. dr. sc. Mate Ljubičić

Prof. dr. sc. Mate Ljubičić rođen je 1947. u Splitu. Pučku školu, gimnaziju i Medicinski fakultet završio je u Zagrebu te je specijalizirao epidemiologiju i javno zdravstvo. Godine 1992. sudjelovao je u ustrojavanju suvremenoga hrvatskog javnozdravstvenog sustava s 20 županijskih i jednim državnim zavodom za javno zdravstvo. Bio je prvi ravnatelj Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, na čijem je čelu bio od 1992. do 2000. Kao redoviti profesor predavao je na medicinskim fakultetima u Osijeku, Zagrebu, Rijeci i Mostaru do umirovljenja. Autor je ili koautor oko 270 znanstvenih, stručnih i publicističkih radova. Tijekom Domovinskog rata sudjelovao je u organiziranju hrvatskog ratnog zdravstva i djelovao u Kriznom stožeru zdravstva. Dragovoljac je Domovinskog rata i pričuvni pukovnik Hrvatske vojske. Nositelj je brojnih ratnih, znanstvenih, strukovnih i domoljubnih odličja. Od 2017. do 2021. bio je predsjednik Udruge sv. Juraj. Posebno mjesto u njegovu životu zauzima prijateljstvo s hrvatskim političkim emigrantom Brunom Bušićem.

Ivanka Madunić Kuzmanović, prof.

Ivanka Madunić Kuzmanović rođena je 1941. u Cisti Provo. Maturirala je na gimnaziji u Splitu 1960. s Brunom Bušićem, s kojim je održavala redovitu prepisku sve do njegove smrti 1978. Nakon započetoga studija na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, 1961. odlazi u SAD, gdje je na Sveučilištu Wisconsin-Milwaukee diplomirala povijest 1973. te magistrirala 1977. Predavala je povijest u srednjoj školi u Milwaukeeju i obavljala dužnost voditeljice odjela za društvene znanosti. Dobitnica je Fulbrightove i Danforthove stipendije te dviju stipendija Nacionalne zaklade za humanističke znanosti (NEH). Bila je članica Prosvjetnog odbora Greendalea, prva učiteljica hrvatske škole pri župi Presvetoga Srca Isusova u Milwaukeeju te urednica i voditeljica hrvatskog radijskog programa. Od dolaska u SAD objavljivala je članke, eseje i stihove u hrvatskom i američkom tisku. Bila je članica uredničkih vijeća više hrvatskih iseljeničkih publikacija. Tijekom Domovinskog rata intenzivno je lobirala za međunarodno priznanje Hrvatske, prikupljala pomoć te prevodila stranim novinarima na ratnim područjima. Članica je Hrvatske akademije u Americi.

dr. sc. Josip Mihaljević

Dr. sc. Josip Mihaljević viši je znanstveni suradnik i pomoćnik ravnatelja Hrvatskoga instituta za povijest u Zagrebu. U svojem znanstvenom radu bavi se suvremenom hrvatskom i jugoslavenskom poviješću 20. stoljeća, s posebnim naglaskom na položaj pojedinca, političku represiju i mehanizme komunističke vlasti, djelovanje službi državne sigurnosti (UDBA/SDS), političke procese, disidentstvo i totalitarne sustave. Od 2015. do 2017. bio je vanjskim suradnikom Hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu, a od 2015. predaje na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu. Godine 2025. izabran je u zvanje izvanrednog profesora. Od 2016. autor je i voditelj emisije „Povijesne kontroverze" na Trećem programu Hrvatskoga radija. Koscenarist je dokumentarne serije Hrvatske radiotelevizije Hrvatsko proljeće 1971. (2021.). Dobitnik je više strukovnih nagrada, uključujući i dvije Državne nagrade za znanost (za 2016. i 2024.) te nagradu Društva sveučilišnih nastavnika i drugih znanstvenika u Zagrebu.

dr. sc. Ljerka Mintas Hodak

Dr. sc. Ljerka Mintas Hodak rođena je 1952. u Zagrebu. Kao studentica sudjelovala je u Hrvatskom proljeću 1971. Bila je članica Predsjedništva Saveza studenata Hrvatske, zadužena za odnose s inozemstvom. Nakon sloma studentskog pokreta osuđena je na zatvorsku kaznu. Iz tog razdoblja datira njezino prijateljstvo s Brunom Bušićem. Diplomirala je na Pravnom fakultetu u Zagrebu 1975., magistrirala 1986., a doktorirala 1989. Od 1980. do 1991. radila je u Jadranskom zavodu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Nakon demokratskih promjena obnašala je niz javnih dužnosti: bila je savjetnica predsjednika Republike Franje Tuđmana, voditeljica Hrvatskog ureda pri Promatračkoj misiji Europske zajednice te zamjenica ministra pomorstva, prometa i veza. Od 1995. do 2000. obnašala je dužnost potpredsjednice Vlade Republike Hrvatske, a 1998. imenovana je prvom ministricom europskih integracija. Od 2000. do 2003. bila je zastupnica u Hrvatskom saboru. Suosnivačica je i prodekanica Zagrebačke škole ekonomije i managementa.

doc. dr. sc. Ivan Pepić

Doc. dr. sc. Ivan Pepić doktorirao je politologiju na Sveučilištu u Ženevi. Od 2026. pročelnik je Odjela sigurnosno-obavještajnih znanosti Sveučilišta obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“. U svom znanstvenom radu bavi se demokracijom u duboko podijeljenim društvima, nacionalnim i ideološkim sukobima, sigurnosnim politikama te političkom poviješću nacionalnih pokreta.

Tomislav Ražnjević, mag. hist.

Rođen 1986. u Zadru. Diplomirao je povijest na Sveučilištu u Zadru 2013. godine, s fokusom na suvremenu povijest. Pohađao je poslijediplomski specijalistički studij „Sigurnosna politika RH“. Autor je više stručnih radova, eseja, ogleda i komentara iz područja suvremene političke povijesti, kulturne politike, identitetske problematike i kulture sjećanja, objavljenih u stručnoj publicistici, tisku i internetskim medijima.

dr. sc. Ivan Tepeš

Dr. sc. Ivan Tepeš rođen je u Zagrebu 1980. godine, gdje je završio osnovno i srednjoškolsko obrazovanje te 2004. diplomirao povijest i etnologiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Doktorsku disertaciju pod naslovom „Političko djelovanje Hrvatske seljačke stranke u emigraciji od 1945. do 1990. godine“ obranio je 2018. na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Uži predmet njegova znanstvenog interesa obuhvaća povijest hrvatskoga iseljeništva i političke emigracije u 20. stoljeću. Autor je niza znanstvenih i stručnih članaka te monografije Hrvatska politička emigracija – HSS, objavljene 2021. godine. Od 2008. do 2015. godine bio je zaposlen u Centru za kulturu i informacije Maksimir. Nakon parlamentarnih izbora, od 2015. do 2016. godine obnašao je dužnost zastupnika i potpredsjednika u Hrvatskom saboru. Potom je od 2017. do 2025. godine obnašao dužnost zamjenika ravnatelja Hrvatske matice iseljenika, a od 2025. zaposlen je kao znanstveni suradnik na Institutu za istraživanje migracija u Zagrebu (IMIN).

Bože Vukušić

Bože Vukušić rođen je 1962. u Šestanovcu. Nakon školovanja u Zagrebu i Splitu, 1983. emigrirao je u SR Njemačku, gdje je zatražio politički azil te surađivao s emigrantskim listom *Nova Hrvatska*. Uhićen je zbog optužbe za organiziranje akcije u kojoj je 7. kolovoza 1983. u Karlsruheu smrtno stradao agent jugoslavenske službe sigurnosti te je osuđen na doživotni zatvor. Nakon sedam godina i osam mjeseci zatvoreništva, tijekom kojih je završavao dopisne studije i surađivao s brojnim hrvatskim iseljeničkim publikacijama, oslobođen je 1991. godine. Po povratku u Hrvatsku pristupio je Zboru narodne garde, a potom radio u hrvatskim sigurnosnim službama. Od 1994. do 2002. radio je u Komisiji za utvrđivanje ratnih i poratnih žrtava Drugog svjetskog rata. Kao službenik Hrvatskog sabora koordinirao je komemoracije za žrtve Bleiburga i Križnog puta. Autor je i urednik više knjiga o jugoslavenskim tajnim službama, Bleiburgu i Križnom putu te jedan od utemeljitelja udruge Hrvatski križni put.

Lucija Zadro, mag. hist.

Lucija Zadro rođena je u Zagrebu 1998. godine, gdje je završila osnovnu školu i gimnaziju te 2022. godine diplomirala povijest na Fakultetu hrvatskih studija Sveučilišta u Zagrebu. Na istome fakultetu trenutno pohađa doktorski studij povijesti. Od rujna 2024. godine zaposlena je kao asistentica na Sveučilištu obrane i sigurnosti „Dr. Franjo Tuđman“. Bavi se suvremenom hrvatskom vojnom i političkom poviješću, s posebnim naglaskom na Domovinski rat.